

УКРАЇНСЬКА ВИШИВКА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Неординарні реалії українського сьогодення, зумовлені загарбницькою війною Російської Федерації проти України та агресивними діями російських загарбників на окупованих територіях, актуалізували проблеми (хоча вони ніколи для українців не втрачали надзвичайної важливості) патріотично-державницького (за Григорієм Ващенком) виховання, формування національної свідомості і самосвідомості зростаючих поколінь, здатних захистити суверенітет Української держави, її територіальну цілісність і незалежність.

Українські вчені (В. Андрущенко, І.Бех, В.Боднар, В.Борисов, Г.Ващенко, О.Вишневський, Н.Дічек, В.Кузь, Н.Кузьменко, Л.Мацько, Ю.Русяк, М.Стельмахович, О.Савченко, В.Сухомлінський, О.Сухомлинська, Б.Ступарик, К.Чорна та ін.) у своїх дослідженнях наголошують на тому, що формування національної свідомості необхідно починати в ранньому шкільному віці з виховання у дітей усвідомлення власної національно-етнічної приналежності, шанобливого ставлення до історії і культури рідного народу й представників інших етносів, які проживають в Україні. Ефективним чинником у цьому процесі є засоби народної педагогіки і насамперед українська вишиванка – сорочка, прикрашена орнаментованою вишивкою, що носить як повсякденний, святковий, патріотичний та культовий одяг.

У цей складний час головне завдання школи – виховання патріотизму, формування національної свідомості молодого покоління, яке визнано проблемою загальнодержавного масштабу. Адже готовність відстояти незалежність України, захищати її від зазіхань чужинців, розділити свою долю з її долею, повага до українських звичаїв і обрядів, досконале володіння українською мовою як державною є конституційним обов'язком громадян нашої держави і однією з найважливіших рис сучасної людини. Національно-патріотичне виховання як основний засіб формування національної свідомості й самосвідомості дає можливість уже з першого класу формувати і розвивати свідоме ставлення школярів до своєї Вітчизни, її духовних і соціальних надбань, історії і традицій, самобутньої культури і мистецтва, здатність їх примножувати у повсякденній життєдіяльності. Адже «виховання починається із засвоєння дітьми духовних надбань рідного народу, коли дитина відчувається часткою народу, і в ній, як сонячний промінь у краплині води, відображаються багатовікова історія цього народу, його велич і слава, його мова і надія» (В.О. Сухомлінський).

До таких традиційних надбань українців належать і вироби декоративно-ужиткового мистецтва, якими повсякчас користуються вони в своєму житті і

побуті. Важливе місце серед них належить виробам, прикрашеним барвистою вишивкою.

Зазначимо, що вишивка як головний елемент вишиванки – найпоширеніший вид народної творчості в Україні. У виробі вишивальниць, якими оздоблюють чоловічі і жіночі сорочки, втілюється політичне осмислення життя, навколишнього світу, краси і фантазії, звичаї та уявлення наших предків. Засвоєння, зберігання і розвиток учнями традицій, звичаїв та обрядів, мови рідного народу є важливим засобом формування національної свідомості зростаючих поколінь, згуртування і єдності нашої нації, особливо в умовах воєнного лихоліття. Адже вони – «це ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, одну націю» «хто знає, чи не є саме ця близькість звичаїв тим цементуючим матеріалом, що перемагає своєю міццю всі інші сили, які працюють на руйнування єдності нашого народу [1]. У справедливості цих слів відомого вченого-етнографа Олекси Воропая переконуємось сьогодні, коли мільйони українців, одягнуті у яскраві барвисті українські вишиванки в різних державах світу виходять на мітинги, марші і протестують проти агресивних злочинних дій російських загарбників на українських землях, метою яких є зниження українців як нації. Тому в цих умовах дуже важливо, використовуючи різні форми, методи, засоби і прийоми навчальної діяльності, знайомити молодих школярів з історією і теорією української народної вишивки, еволюцією художніх засобів вишивки в історичному аспекті, з художніми відмінностями народної вишивки усіх етнографічних регіонів України, з орнаментальною символікою української вишивки та можливостями її практичного використання в життєдіяльності людини (оздоблення одягу, інших речей домашнього вжитку тощо).

Великі можливості для цього дають вчителю початкових класів уроки мовно-літературної освітньої галузі. Адже вивчаючи з учнями народний фольклор, традиції українців, твори дитячої художньої літератури, він формує національну свідомість дітей, вводить їх у чарівний світ національних і загальнолюдських цінностей, виробляє активну громадянську позицію, виховує патріотичні почуття, естетичні смаки, долучає до літературної творчості.

У формуванні національної свідомості учнів початкових класів важливу роль відіграють уроки, тематика яких має українознавчий характер, - «Український рушник», «Традиційний народний одяг. Сорочка-вишиванка», «Хліб-сіль на столі. Домашні обереги», «Українська народна іграшка», «Ми-українці, ми-за мир!», «Любіть, плачуйте рідну мову», «Україна-єдина країна» та інші, визначені навчальною програмою для початкової школи. Під час їх проведення учні дізнаються, що з сивої давнини вишита сорочка є символом здоров'я та краси, оберегом щасливої долі та родової пам'яті. За традицією, вишита сорочка передавалася з покоління в покоління, із роду в рід як родинна реліквія. Цей український оберіг пройшов крізь усі віки й нині символізує чистоту почуттів, глибину безмежної любові до України, надихає наших воїнів у борні проти рашистської навали російських окупантів – наші бійці носять вишиванки під бронежилетами. Сьогодні вишиванка – це символ єдності українського народу.

Для закріплення теоретичних знань молодші школярі виконують проєкти «Вишиванка для дітей», «Вишиванка для дорослих», «Вишиванка для казкових

героїв», «Вишиванка у долі членів твоєї родини», пишуть есе «Українська вишиванка – це молитва без слів», укладають хрестоматію віршів про українську вишиванку й ілюструють їх репродукціями картин, фото або власними малюнками, вивчають напам'ять вірші про вишиванку, готуються до проведення традиційного свята до Всесвітнього дня вишиванки, започаткованого студентами Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Важливу роль у плеканні любові до народного мистецтва, зокрема й вишиванки, у вихованні юних патріотів-державників відіграє діяльність дитячо-юнацьких організацій і об'єднань «Пласт», «Січ», «Сокіл», «Козацьке братство», «Джура», «Чайка», члени яких ходять у національних вишиванках та повсякденному вбранні, оздобленому розмаїтими орнаментами української вишиванки.

Вишиванка сьогодні має особливе значення, оскільки акумулює код української нації, є символом її єднання і незламності, мужності і перемоги в боротьбі за незалежність рідної держави, ефективним засобом формування національної свідомості зростаючих поколінь.

Література

1. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. – Київ: Оберіг, 1991, 338 с.